

Vastaus Elina Nykyrin ja 15 muun valtuutetun aloitteeseen Vantaalle tarvitaan pienituloisuusohjelma ja -opas

VD/10675/00.02.00.03/2021

TA/ML-L/MV/MR/MT/TV/JT

Elina Nykyri sekä 15 muuta valtuutettua jättivät seuraavan valtuuston työjärjestyksen mukaisen valtuustoaloitteen:

”Me allekirjoittaneet esitämme, että Vantaan kaupunki, yhdessä muiden paikallisten toimijoiden kanssa, laatii Vantaalle laajan pienituloisuusohjelman ja -oppaan vähävaraisten vantaalaisten ohjaamiseksi palveluiden pariin. Pienituloisuusohjelman ja -oppaan valmistelua varten tulee perustaa työryhmä. Siinä pitää olla mm. pienituloisten asukkaiden, Kelan, kaikkien valtuustoryhmien, vammais- ja vanhusneuvostojen, potilas-, eläkeläis- ja kansalaisjärjestöjen, oppilaitosten ja seurakuntien edustus.

Pienituloisuusohjelmaan tulee koota keinoja, joilla voimme helpottaa pienituloisten vantaalaisten arkea ja tukea heitä vaikeissa elämäntilanteissa. Koska palvelujärjestelmämme on hajanainen, on palveluiden ja tukien saavutettavuus huono. Jokaisella vähävaraisella vantaalaisella ei ole voimavaroja tai mahdollisuuksia löytää hänelle kuuluvia palveluita tai tukia. Vaikea elämäntilanne tai puutteelliset tietotekniikkataidot ovat usein esteenä palveluiden ja tukien saavuttamiselle.

Pienituloisuusoppaassa on syytä kuvata kaupungin ja muiden toimijoiden vantaalaisille tuottamia palveluita ja tukia. Oppaassa pitää kertoa selvästi, millaisia ehtoja erilaisten palveluiden ja tukien saamiselle on, ja miten niitä haetaan. Oppaan on syytä olla luettavissa paikallisten toimijoiden, kuten kunnan, verkkosivuilta. Koska kaikki vantaalaiset eivät pääse Internetiin, on opasta lisäksi painettava riittävästi sitä tarvitseville. Järjestöt ja Vantaa-infot voivat jakaa opasta.

Vaikka vantaalaisten sosiaali- ja terveystalvet siirtyvät 1.1.2023 Vantaa-Kerava hyvinvointialueen vastuulle, tulee kaupungin jatkossakin edistää vantaalaisten hyvinvointia. Kuntalaki ei muutu. Vantaan on mahdollista edistää asukkaidensa hyvinvointia ohjaamalla enemmän resursseja kasvatuksen ja oppimisen sekä kaupunkikulttuurin toimialoille. Voimme mm. panostaa nuorisotyöhön ja työllisyyden hoitoon sekä ottaa käyttöön aktiivipassin ja kaikukortin.

Arviolta joka kymmenes vantaalainen on pienituloinen, eli ansaitsee alle 1280 euroa kuukaudessa (luvut vuodelta 2019). Vuoden 2021 köyhyysraportti toteaa, että pienituloisuuden taustalla on usein päihde- ja/tai mielenterveysongelma, työttömyys, vammasta tai pitkäaikaissairaudesta johtuva työkyvyttömyys tai osatyökykyisyys, sukupolvelta toiselle periytyvä huono-osaisuus, matala koulutustaso, monilapsisuus, yksinhuoltajuus, yksin asuminen tai opiskelut.

Tampereella köyhyysohjelma on ollut käytössä monta valtuustokautta. Se on tuntuvasti parantanut tamperelaisten hyvinvointia ja ennaltaehkäissyt ongelmia. Ohjelman toimenpiteitä ovat olleet mm. panostukset ehkäisevään ja täydentävään toimeentulotukeen sekä oppilas-, opiskelija- ja kouluterveydenhuoltoon, aktiivipassi, ruokajakelu ja maksuttoman harrastamisen laajentaminen. Tampereen köyhyysohjelman laati kaikista valtuustoryhmistä koostunut köyhyystyöryhmä.

Me allekirjoittaneet siis esitämme, että Vantaalle laaditaan laaja pienituloisuusohjelma ja -opas, jonka valmistelee paikallisista toimijoista ja pienituloisista asukkaista koostuva työryhmä.”

Kaupunginvaltuusto 25.10.2021 § 15

Päätös:

Päätettiin ottaa asia käsiteltäväksi ja lähettää valtuustoaloite kaupunginhallitukselle valmisteltavaksi.

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala toteaa vastauksenaan seuraavaa:

Aikuisten ja nuorten sosiaalipalvelujen näkökulmasta tunnistetaan valtuustoaloitteessa kuvattu huoli pienituloisuuteen liittyvistä haitallisista lieveilmiöistä ja elämänhallinnan riskeistä. Pienituloisuuden määritelmä on moniulotteinen ja tämän osalta on hyvä huomioida, että keskimääräisten palkkatulojen tarkastelu ei anna riittävää kuvaa pienituloisuudesta, sillä tarkastelun ulkopuolelle jää merkittävä osa erilaisista tulojen- ja etuuksien saajista. Aikuisten ja nuorten sosiaalipalvelujen näkökulmasta pienituloinen on henkilö, joka joutuu turvautumaan saamansa ansiotulon tai sosiaalietuuksien (mm. työmarkkinatuki, yleinen asumistuki, kuntoutusraha, opintotuki, kansaneläke ym.) lisäksi viimesijaiseen toimeentulotukeen.

Kunnan sosiaalipalvelut ovat lakisääteistä sosiaalityötä, ja osa suomalaista sosiaaliturvajärjestelmää, täydentäen sitä niin täydentävällä ja ehkäisevällä toimeentulotuella kuin sosiaalihuollon palveluilla. Asiakkaan tarvitsemat palvelut arvioidaan palveluntarpeen arvioinnissa, jonka perusteella asiakkaalle annetaan suunnitelmallista sosiaalityötä tai sosiaaliohjausta. Pienituloinen voi saada joko taloudellista tukea tai konkreettisia palveluja, jotka edistävät omatoimista selviytymistä talouden suhteen.

Tarjottavia sosiaalipalveluja ovat

- Sosiaalityö, joka on sosiaalityöntekijän tekemää, palveluntarpeen arviointiin perustuvaa suunnitelmallista, tavoitteellista ja määräaikaista työskentelyä asiakkaan haasteellisen elämäntilanteen tueksi. Tarvittaessa asiakkaalle voidaan nimetä myös omatyöntekijä.
- Sosiaaliohjaus, johon kuuluu myös asumisen sosiaaliohjaus. Sisältää esimerkiksi vuokran maksamisen tai vaikkapa sähkösovimuksen voimassaolon varmistamista.
- Sosiaalinen kuntoutus. Sosiaalisen kuntoutuksen palveluissa talous huomioidaan keskeisenä tekijänä asiakkaan omatoimiselle selviytymiselle. Kuntoutuksen avulla lisätään konkreettisesti asiakkaan keinoja tai taitoja talouden hallintaan, esimerkiksi opettamalla taloudellista ruuanvalmistusta.
- Ohjaus ja neuvonta. Sisältää sekä oikeaan palveluun ohjausta, että tiedon ja neuvojen antamista. Vantaalla on käytössä ja jaossa muun muassa ”talouden hallinnan infopaketti”. Vuoden 2022 alussa käynnistynyt Neuvova Vantaa -palvelu (<https://www.neuvovavantaa.fi/>) tarjoaa apuja myös pienituloisille kuntalaisille.

Sosiaalipalveluissa tarjottavia konkreettisia tukimuotoja ja/tai toimintamalleja ovat

- Ehkäisevä toimeentulotuki, mikä tulee harkintaan silloin, kun tavoitteena on ehkäistä henkilön tai perheen syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta.
- Täydentävä toimeentulotuki täydentää Kelan myöntämää perustoimeentuloa silloin, kun perustoimeentulo ei kata henkilön tai perheen erityisiä menoja, kuten esimerkiksi pitkäaikaisen sairauden hoitokustannuksia tai lasten harrastustoimintaan liittyviä menoja.

- Sosiaalinen luototus on tarkoitettu erityisesti pienituloisille ja vähävaraisille kuntalaisille, joilla ei esimerkiksi puuttuvien vakuuksien tai maksuhäiriömerkinnän vuoksi ole mahdollisuutta saada muuta kohtuuhintaista luottoa.
- Työkyky selvitykset. Asiakkaita ohjataan sosiaalityöstä työkyky selvityksiin, joiden avulla varmistetaan asiakkaan oikea ensisijainen etuus, esimerkiksi eläke, toimeentulotuen sijasta.
- Ammatillinen tukihenkilötoiminta, jossa tavoitteena voi olla esimerkiksi perheen menojen ja tulojen budjetointia, velkojen selvittelyä yms. yhdessä asiakkaan kanssa.
- Välitystilatoiminta. Mikäli asiakas on kykenemätön hoitamaan itse tulojaan ja menojaan niin, että tulot riittäisivät elämiseen, voidaan asiakkaan pyynnöstä ja/tai suostumuksella hallinnoida asiakkaan varojen käyttöä niin, että laskut tulevat maksettua.
- Talousneuvolan vastaanotot. Toimintamalli on ohjauksen ja neuvonnan, ulosottolaitoksen sekä Itä-uudenmaan oikeusaputoimiston talous- ja velkaneuvonnan yhteinen hanke, jossa moniammatillinen tiimi talousasioiden ammattilaisia on asiakkaan tavattavissa ilman ajanvarausta.

Aikuisten ja nuoren sosiaalipalveluissa tavoitteena on edistää asiakkaan työllistymisen mahdollisuuksia, jonka myötä taloudellinen tilanne kohenee. Tukimuotoja kehitetään parhaillaan myös erilaisissa hankkeissa:

- ”Teot” -hankkeessa edistetään osatyökykyisten työllistymistä ja pyritään löytämään vaihtoehtoisia tapoja työllistyä.
- Työllisyyspalvelujen kanssa yhteistyössä toteutetaan ”Rinnalla kulkien nuorisotyöttömyys laskuun” -hanketta, jossa tarjotaan 18–29-vuotiaille vantaalaisille yksilöllistä tukea työ- tai opiskelupaikan etsimiseen.

Kolmas sektori, järjestöt, seurakunnat ja uskonnolliset yhteisöt voivat tarjota tukea pienituloisille eri tavoin. Esimerkkinä merkittävistä kolmannen sektorin palveluista mainittakoon ruoka-aputoiminta ja seurakunnan diakoniatoiminta. Vantaalla tarjotaan pienituloisille perheille myös runsaasti maksuttomia harrastuksia. (<https://hobihobi.fi/>)

Aikuisten ja nuorten sosiaalipalveluissa nähdään tärkeänä, että valtuutetut ovat nostaneet pienituloisuuteen liittyvät kehittämistarpeet ja -ehdotukset tämän aloitteen puitteissa esille. Kuten aloitteessa kuvataan, näiden asioiden pitkäjänteinen edistäminen on tärkeää laaja-alaisena yhteistyönä, eri toimijoiden kesken.

Pienituloisuusohjelman perustamista ja oppaan laatimista koskevan ehdotuksen osalta tässä vaiheessa on todettava, että Vantaalla käynnistettävistä ohjelmista päätetään budjettineuvotteluissa. Talousarvio- ja taloussuunnitelma vuosille 2022–2025 on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 13.12.2021. Tämän mukaisesti pienituloisuusohjelman valmistelu ei ole käynnistettävissä tänä vuonna, sillä ohjelma ei sisälly vuoden 2022 talousarvioon, eikä tällaisen ohjelman laatimiseen ole varauduttu sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalla. Tarve kuitenkin on olemassa ja pienituloisuusohjelman laadintaa on hyvä tulevaisuudessa edistää monialaisena yhteistyönä.

Kaupunginhallitus 11.4.2022 § 19

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan apulaiskaupunginjohtajan esitys:
Päätetään

- a) antaa aloitteen allekirjoittaneelle Elina Nykyrille sekä 15 muulle valtuutetulle esityksen mukainen kaupunginhallituksen vastaus, ja
- b) esittää kaupunginvaltuustolle merkittäväksi kaupunginhallituksen vastaus tiedoksi.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Liite:

- allekirjoitettu Elina Nykyrin ja 15 muun valtuutetun aloite Vantaalle tarvitaan pienituloisuusohjelma ja -opas

Täytäntöönpano: lakiasiat ja päätösvalmistelu

Muutoksenhakuohje: Oikaisuvaatimus- ja valituskielto

Lisätiedot:

Perhe- ja sosiaalipalvelujen johtaja va. Mirja Varis, p. 050 303 6691

Palvelupäällikkö, aikuisten ja nuorten sosiaalipalvelujen, Minna Ryhänen, p. 040 518 3488

Sähköpostiosoitteet ovat muotoa etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi